

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ ТА УМОВ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ

Тимчак М.В.

Стаття розкриває та дає оцінку сучасному стану розвитку та умов регулювання страхового підприємництва в державі. Визначає частку класичного страхування на ринку страхових послуг. На основі власної, розробленої автором методики, оцінено рівень державного регулювання страхового підприємництва України. Зазначені подальші напрями вдосконалення державного регулювання аналізованої сфери економічних відносин.

Ключові слова: страхове підприємництво, державне регулювання, страхові компанії, страхові премії, Держфінпослуг.

ВСТУП

В сучасних умовах фінансової кризи актуальнішою стає питання державного регулювання економічних відносин. Адже саме завдяки низькому рівню останнього відбуваються неконтрольовані процеси у різних сферах економічної діяльності. Не є винятком і страхове підприємництво України.

Ефективно функціонуючі страхові підприємства є невід'ємною складовою фінансової інфраструктури країн з ринковою економікою. В умовах невизначеності та широкого спектра ринкових ризиків страхові підприємства покликані надавати надійних страховий захист юридичним та фізичним особам, сприяючи їх ефективному функціонуванню та забезпечуючи їх упевненість у майбутньому. У випадку незадовільного економіко-фінансового стану страховик значно обмежує, а у випадку банкрутства цілком припиняє виконання своєї суспільно визначеної ролі. Отже, дослідження проблем регулювання діяльності страхових підприємств не може вважатися повним без дослідження та аналізу впливу на їх діяльність середовища, в якому вони працюють.

Проблемам розвитку страхування, страхової діяльності та їх державного регулювання присвячені праці О. Барановського, С. Осадця, О. Гаманкової, К. Базилевича, М. Фурмана, О. Залстова, О. Жабинець. Проте, наведені вище автори не акцентували на оцінці державного регулювання страхового ринку, який базувався б на математичній основі.

Метою даної статті оцінка державного регулювання сфери страхового підприємництва шляхом обчислення інтегрального показника.

Для досягнення мети автором поставлені наступні завдання:

1. Охарактеризувати сучасний розвиток страхового підприємництва України;

2. Визначити показники, на основі яких проводиться оцінка інтегрального показника розвитку страхового підприємництва;

3. Обчислити інтегральний показник розвитку страхового підприємництва України за 2006-2010 рр.

При написанні статті автором використані наступні наукові методи дослідження: синтетичний, аналітичний, статистичний, наукової абстракції, порівняльний.

1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Слід відмітити, що станом на початок 2011 року в Україні діяло 456 СК. З них – 67 здійснювали діяльність зі страхування життя, а 389 надавали послуги з ризикових видів страхування. Впродовж 2006-2010 рр. реєструвалися, в основному, страхові підприємства ризикового сегменту. За згаданий проміжок час їх було зареєстровано майже в 4 рази більше, ніж компаній зі страхування життя.

До 2009 року страхова галузь України демонструвала тенденцію до швидкого росту. Впродовж 2000-2004 рр. спостерігалось нарощування обсягу валових страхових премій. У 2005 році порівняно з попереднім роком відбулося різке зменшення даного показника, що було викликане очищенням страхового сектора від тіньових схем. Основною метою даних схем було оптимізувати (мінімізувати) сплату податків суб'єктами господарювання. Внаслідок внесених у 2005 році змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» відбулося зменшення обсягів платежів зі страхування фінансових ризиків майже на 5 млрд. грн. Внаслідок наведених вище змін, підприємствам дозволялося відносити на валові витрати не більше 5% витрат, здійснених на страхування.

Рекордний за весь період незалежності Держави обсяг валових та чистих страхових премій було зібрано у 2008 році – 24 та 16 млрд. грн. відповідно.

Тимчак Мар'яна Володимирівна, аспірант кафедри фінансів економічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Проте, з настанням фінансової кризи, обсяг зібраних премій у 2009 році зменшився на 3,5 млрд. грн., або на 15% від попереднього року. Водночас у 2010 році спостерігалось поступове зростання збору премій й досягло позначки у 23 млрд. грн. Експертами прогнозується досягнення і навіть перевищення докризового збору премій у 2011 році [17].

Необхідно звернути увагу на тому, що, незважаючи на зростання збору валових премій страховими підприємствами України у 2010 році, порівняно з 2009 роком, відбувається суттєве падіння показника страхових виплат. Адже у 2010 році було здійснено страховиками страхового відшкодування на 0,6 млрд. грн. Тобто, спостерігається критична ситуація – при зростанні збору премій на 13%, падіння здійснених страхових відшкодувань складає 9,4%. Такий дисбаланс є наслідком недовіри страховиків один до одного, а також низькою ліквідністю та якістю страхових резервів. Фактично, страхові підприємства свідомо затягують процес урегулювання справ, всіляко шукають підстави для відмови чи мінімізації розміру страхового відшкодування. Такі дії не можуть не вплинути на довіру до національного страхового ринку.

Доречно відмітити, що в Україні присутній елемент відомчого лобіювання інтересів окремих страхових підприємств з боку державних органів влади та управління. Воно здійснюється через надання державними установами ексклюзивних прав на здійснення певних видів обов'язкового страхування конкретним страховим компаніям, допуску їх до постійних джерел отримання страхових премій. Яскравим прикладом цього може слугувати випадок з НАСК «Оранта», яка протягом 10 років використовувала надане Урядом своє монопольне

становище у проведенні усіх видів державного обов'язкового страхування [1, с. 209]. Тільки у 2007 році формальний доступ до здійснення державного обов'язкового страхування отримали й інші суб'єкти страхового підприємництва [18]. Фактично, монопольне становище даної установи було забезпечене неринковими діями вищого керівництва Держави.

Незважаючи на позитивні якісні зміни, що відбувались у галузі страхування на протязі останніх років, прояви відомчого лобіювання існують і дотепер, а їх активізація очікується у зв'язку їх проведенням в Україні Євро-2012. Особливо воно стосується страхування будівельно-монтажних ризиків при будівництві об'єктів для проведення чемпіонату. За оцінками експертів, загальний обсяг премій може сягати не менше 500 млн. грн., й отримати їх зможуть лише акредитовані інвесторами компанії [8].

В складних умовах розвитку страхової галузі мабуть єдиною, динамічно розвиваючою сферою є сфера обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВВТЗ). В умовах підвищення базового страхового тарифу більшість страховиків активніше почали здійснювати демпінг на ринку «автоцивілки». Яскравим прикладом цього можуть бути знижки для юридичних осіб на 20-43% від мінімальних, визначених законодавством, які пропонуються страховими підприємствами за договорами ОСЦПВВТЗ. Такий підхід страховиків зумовлює формування неякісних страхових резервів і знижує їх платоспроможність. Загальна характеристика сфери ОСЦПВВТЗ України відображена в табл. 1.

Таблиця 1 Показники розвитку сфери ОСЦПВВТЗ в Україні у 2006-2010 рр.*

Показники	2006	2007	2008	2009	2010	Зміна 2010/2006, %
Видано полісів, одиниць	2503718	4318536	6715872	7127776	8144340	+225
Сума отриманих платежів, грн.	443705194	799428984	1277156943	1344332051	1713191000	+286
Сума здійснених страхових відшкодувань, грн.	105692579	194553172	448030398	585958113	752254684	+612
К-сть врегульованих справ, шт.	21375	35287	67364	78599	97847	+358
Середня вартість полісу, грн.	177,2	185,1	190,2	188,60	210,35	+19
Середній розмір страхового відшкодування, грн.	4944,7	5513,5	6650,1	7455,03	7688,07	+55
Рівень виплат, %	23,8	24,34	35,08	43,59	43,91	-23,36

* Складено та розраховано автором за : [15]

З даних табл. 1 спостерігається чітка тенденція зростання кількості виданих полісів та сум отриманих платежів за аналізований період. Таке зростання виникло з наступних причин: по-перше, з 2007 року суттєво збільшилися розміри штрафів за відсутність «автоцивілки», причому розмір штрафу зрівняний з вартістю річного поліса; по-друге органами ДАІ державний технічний огляд транспортних засобів здійснювався лише при наявності поліса ОСЦПВВТЗ;

по-третє, власники транспортних засобів більш свідомо придбавають поліси з метою убезпечення себе при настанні ДТП. Водночас велика кількість автовласників на розуміють, навіщо потрібен поліс «автоцивілки».

В умовах постійного розширення ємності сфери ОСЦПВВТЗ відбувалося деяке зменшення середньої вартості полісу у 2009 році, що підтверджує твердження про суттєвий демпінг операторів на

ринку. Ріст середньої вартості поліса з 188,6 грн. у 2009 до 210,35 грн. є наслідком зростання базового тарифу на поліси «автоцивілки». Фактично за 2006-2010 рр. середня вартість поліса зросла лише на 19%, що не корелює зі інфляційними тенденціями (індекс інфляції за цей період становив 1,93 [6]) – насправді середня вартість поліса недооцінена на 75%. Адже за цей період зросла, як вартість запчастин, так і вартість роботи з ремонту автотранспорту.

Слід відмітити, що демпінгують страховики й в інших сферах страхування. Особливо це помітно у сфері страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, що виїжджають за кордон (Зелена карта). У цій сфері страхування оператор ринку – «Українська екологічна страхова компанія» надає знижки, розмір яких перевищує 50-55% базового тарифу. У зв'язку з цим у березні 2010 року МТСБУ заборонило торгувати полісами «Зелена карта». Заборона у другій половині того ж року була знята, проте страхове підприємство демпінгувати не перестало [7]. У 2010 році у портфелі даної компанії даний сегмент страхування складав 49,5%, що є вкрай ризиковим з точки зору платоспроможності та можливості здійснювати страхові відшкодування у майбутньому. Підкреслює наведену вище тезу показник рівня виплат колишнього лідера даного сегменту – СК «Універсальна», що становить за підсумками 2010 року 87,3%. З метою недопущення подальшої акумуляції ризиків у портфелі страховика, Держфінпослуг у лютому 2011 року призупинила ліцензії СК «Українська екологічна страхова компанія» у сфері ОСЦПВВТЗ. На думку учасників ринку воно є наслідком того, що страхові виплати на ринку ОСЦПВВТЗ компанія неспроможна здійснити за рахунок надходжень з продажу полісів «автоцивілки», а здійснює за рахунок «зеленої карти». Водночас компанія не виконує своїх зобов'язань по вже виданих полісах ОСЦПВВТЗ [7].

Явні ознаки розвитку страхового підприємництва держави не можуть скрити стан незначного обсягу страхових виплат. Вважається, що саме показник «рівень виплат» виконує роль індикатора розвитку національної страхової системи. Рівень розвитку страхового підприємництва не може базуватися на обсягах акумульованих страховиками коштів. В першу чергу він повинен базуватися на оцінці рівня страхового захисту громадянина. Отже, проведені розрахунки, що базуються на даних про

стан виплат юридичним та фізичним особам, свідчать, що за останні вісім років рівень виплат юридичним особам зріс майже в 2,5 рази, при чому рівень виплат фізичним особам знизився втричі [10, с. 41]. При чому 80% обсягу договорів, за якими страхові компанії не виконали зобов'язання – це договори з фізичними особами [2, с. 29].

Водночас, спостерігається зменшення валових виплат страхувальникам-фізичним особам на фоні зростання сум зібраних премій. Фактично, на фоні зростання страхові компанії мінімізують виплату відшкодування. Така ситуація провокує подальшу невпевненість та недовіру населення до страхової галузі в цілому. Адже статистика свідчить, що головними причинами невдоволення роботою страхових підприємств 42,3% респондентів в основному називали: відмову у виплаті (33,1%), тривалі строки відшкодування (29,5%), неповні виплати відшкодування (27,3%), негативне ставлення працівників страховика до страхувальників при отриманні виплати (7,9%) тощо. Попередні відповіді прямим чи опосередкованим чином підтверджують негативну тенденцію поведінки страховиків на ринку.

У зв'язку з наведеним вище, у 2009 році КМУ було прийнято Концепцію захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні [13], а також розроблено План заходів щодо її реалізації [12].

Не зважаючи на законодавче регулювання прав споживачів фінансових послуг, у 2010 році до Держфінпослуг було подано 2,2 тис. скарг на страховиків, причому в попередньому році було їх подано лише 1,5 тис. На думку представників страхових компаній, таке різке зростання скарг на них зі сторони споживачів є результатом дії фінансової кризи, наслідки якої проявляються у недостатності обігових коштів, наслідком чого є затримка виплат на неповне страхове відшкодування, або, навіть, відмова у виплаті [9]. Проте, іншої точки зору, представники Рахункової Палати, які провели ревізію діяльності Держфінпослуг у 2008-2010 рр. Вони стверджують, що причиною зростання кількості скарг в орган нагляду є зниження активності в нормотворчій та контрольній сферах, особливо, кількість контрольних заходів суттєво зменшилась, проте, кількість звернень збільшилась. Все це свідчить про не вирішення проблем. Саме цю думку підтверджують дані результатів перевірок Держфінпослуг страхового ринку за 2006-2010 рр. (табл. 2).

Таблиця 2 Узагальнена інформація щодо інспекційно-наглядової діяльності Держфінпослуг за страховими підприємствами у 2006-2010 рр. [4]

№	Показник	2006	2007	2008	2009	2010	Зміна за 2006-2010 рр. у:**	
							Абс.вел	%
1	Всього перевірок, шт.	950	947	1184	1032	651	-299	-31,5
1.1	З них Виїзних, шт.	507	506	573	337	645	+138	+27,2
1.2	Безвиїзних, шт.	443	441	611	695	6	-437	-98,6
2	Виявлено порушень, од.	1318	1527	1145	1605	1259	-59	-4,5
3	Заходи впливу, шт. .	831	997	931	1461	1960	+1129	+135,9
4	Накладено штрафів, шт.	166	79	147	245	512	+346	+208,4
5	Сума штрафів, тис. грн.	419,3	НД*	НД*	1400,0	3037,7	+2618,4	+624,5

6	Розмір середнього штрафу, тис. грн.**	2,53	-	-	5,71	5,93	+3,40	+134,9
7	Видано ліцензій, шт.	964	1934	992	538	291	-673	-69,8
8	Прийнято нормативно-правових актів	20	6	6	21	22	+2	+10

*Примітка: НД означає що регулятором не опубліковано даних.

** Розраховано автором.

Як видно з даних табл. 2, найбільша кількість розроблених і прийнятих Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг нормативно-правових актів спостерігається в 2006 рр. і 2009-2010 рр., що обумовлено існуванням кризи фінансової системи. Так, у 2010 р. прийнято 22 нормативні документи, що більш ніж втричі більше порівняно з 2007 та 2008 рр. Відповідно, основна частина нормотворчої діяльності комісії у 2009-2010 рр. була спрямована на мінімізацію та подолання проявів фінансової кризи у сфері страхового підприємництва. Що стосується ліцензування, то найбільше видано ліцензій у 2007 р. - 1934, що пояснюється високим темпом розвитку аналізованої сфери економічних відносин. У 2010 р. видано лише 291 ліцензію, що на 46 % менше порівняно з попереднім роком.

Водночас спостерігається тенденція зменшення кількості перевірок, особливо у 2010 році, причому проведено лише 6 безвізних перевірок. На основі оприлюднених даних, розрахувавши середній розмір накладеного Держфінпослуг штрафу, констатується зростання останнього. При чому за період 2006-2010 рр. він зріс на 135%, або на 3,4 тис. грн. Порівнюючи показник виявлення середньої кількості порушень за перевірку, то констатується, що у 2010 однією перевіркою було встановлено в середньому 2 порушення, причому у 2008 році цей показник становив 1. В цей же час приріст зростання кількості накладених штрафів за 2008-2010 рр. невинно зростає з темпом у близько 100%. Неоднозначним є даний стан речей: чи правопорушень стало настільки багато (враховуючи зменшення кількості перевірок), чи прискіпливість Держфінпослуг до суб'єктів регулювання є підвищеною? Враховуючи негативні відгуки від суб'єктів регулювання про теперішнє керівництво Держфінпослуг, конфлікт органу з саморегулювними організаціями [5], а також проведення СБУ та прокуратурою України слідчих дій по відношенню до голови та інших посадових осіб Держфінпослуг [19]. З впевненістю можна стверджувати про упередженість та заангажованість органу нагляду до суб'єктів регулювання та знижує рівень довіри страховиків та страхувальників, саморегулювних організацій до Держфінпослуг. В таких умовах Держфінпослуг складно захищати інтереси споживачів фінансових послуг.

2 ОЦІНКА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ

На нашу думку, дієвість механізму державного регулювання розвитку страхового підприємництва може бути найбільш повно оцінена на основі

показників, що відображають рівні активності державного регулювання та ефективності виконання ним контрольної функції.

При цьому необхідно враховувати, що основним критерієм серед зазначених є рівень активності державного регулювання ринку фінансових послуг, оскільки він характеризує результативність практичного впровадження інструментів прямого впливу даного механізму. Рівень активності державного регулювання страхового підприємництва (P_a) доцільно визначати, на нашу думку, як середнє геометричне від індексів показників, що відображають інтенсивність застосування регулятивного інструментарію. З урахуванням наявних статистичних даних такими показниками є: кількість розроблених і прийнятих відповідним регулятором нормативно-правових документів, кількість виданих ліцензій, проведених у періоді перевірок (окремо виїзних та безвиїзних), кількість виявлених порушень та вжитих за результатами цих перевірок заходів впливу, кількість накладених штрафів. Отже формула для розрахунку має такий вигляд (1):

$$P_a = \sqrt[7]{I_1 \times I_2 \times I_3 \times I_4 \times I_5 \times I_6 \times I_7}, \quad (1)$$

де, I_1 - індекс кількості розроблених і прийнятих нормативно-правових актів, що регулюють діяльність страхових підприємств;

I_2 - індекс виданих ліцензій страховим компаніям;

I_3 - індекс проведених виїзних перевірок;

I_4 - індекс проведених безвиїзних перевірок;

I_5 - індекс вжитих заходів впливу за результатами відповідних перевірок;

I_6 - індекс кількості виявлених порушень внаслідок здійснених перевірок;

I_7 - індекс кількості накладених штрафів.

При цьому рівень державного регулювання можна характеризувати як активний, якщо результативний показник більше 1, а якщо його значення менше 1, то в даному періоді спостерігається спад активності щодо державного регулювання діяльності страхових підприємств.

Слід зазначити, що розрахунок даного показника відіграє важливу роль під час формування політики державного регулювання, оскільки надає можливість узгодити такі аспекти, як якість державного регулювання та рівень розвитку ринку

фінансових послуг. На жаль, на сьогодні під час аналізу розвитку вітчизняної сфери страхового підприємництва такий індикатор, як рівень активності державного регулювання не розглядається і не приймається до уваги, хоча надав би досить об'єктивну інформацію щодо частоти та результативності застосування того чи іншого регулятивного інструмента.

З метою розрахунку рівня результативності проведених перевірок щодо дотримання суб'єктами страхового підприємництва чинного законодавства – ефективності виконання контрольної функції – можна використовувати співвідношення вжитих заходів впливу до кількості проведених перевірок (2):

$$E_k = B / П, \quad (2)$$

де, E_k - ефективність виконання контрольної функції;

B - кількість застосованих заходів впливу;

$П$ - кількість проведених перевірок.

На основі результатів розрахунку ефективності виконання контрольної функції можна встановити

доцільність і результативність здійснення наглядової діяльності з боку відповідного регулятора. Ефективність виконання контрольної функції з урахуванням того, що вона сприяє виявленню фактів зловживання, порушення законодавства в частині відмивання доходів, а інструментарій впливу - наповненню бюджету, буде забезпечуватися за умови, якщо кількість перевірок буде меншою, ніж впроваджено заходів впливу, тобто даний показник має бути більше 1.

Проведемо оцінку активності державного регулювання функціонування страхового підприємництва України та ефективності виконання першим контрольної функції Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. На першому етапі проведемо аналіз використання Держфінпослуг інструментів прямого впливу на ринок страхування.

Згідно формули 1 розрахуємо значення коефіцієнтів, що необхідні для визначення показника P_a . На основі отриманих значень сформуємо таблицю 3.

Таблиця 3 Значення показників, що використовується при визначенні рівня активності державного регулювання розвитку страхового підприємництва у 2006-2010 рр.*

№	Показник	Роки				Зміна 2010 року до року, %:			
		2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009
1	I_1	0,30	1,00	3,50	1,05	5	75	5	-245
2	I_2	2,01	0,51	0,54	0,54	-46	-147	3	0
3	I_3	0,998	1,132	0,588	1,914	91	92	78	133
4	I_4	0,995	1,385	1,137	0,009	-99	-99	-138	-113
5	I_5	1,20	0,93	1,57	1,34	34	14	41	-23
6	I_6	1,16	0,75	1,40	0,78	-22	-37	3	-62
7	I_7	0,48	1,86	1,67	2,09	109	161	23	42

* Розраховано автором

За базовий вибрано 2006 рік, індекси зміни показників I_i розраховані відносно попереднього року.

На основі отриманих коефіцієнтів I_i за відповідні періоди, скориставшись формулами 2.1 та

2.2, розрахуємо рівень активності державного регулювання страхового підприємництва та ефективність контрольної функції Держфінпослуг у даній сфері (табл. 4).

Таблиця 4 Аналіз активності державного регулювання страхових підприємств України та ефективності виконання контрольної функції за період 2006-2010 рр.*

Показник	Рік					Зміна до попереднього року, у:			
	2006	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Рівень активності державного регулювання	1,00	0,876	1,007	1,246	0,574	-0,124	0,131	0,239	-0,671
Ефективність контрольної функції	0,87	1,05	0,79	1,42	3,01	0,18	-0,27	0,63	1,60

* Розраховано автором

Дослідження рівня активності державного регулювання страхового підприємництва свідчить, про низьку її активність з боку органу нагляду після

2006 р. Так, якщо у 2008 р. середній коефіцієнт загальної діяльності комісії за основними напрямками в цілому становив 1,007, то в 2010 р. лише 0,574.

Ефективність виконання контрольної функції в динаміці зростає (окрім 2008 р.) і у 2009 р. становить 1,42, а у 2010 – 3,01 що більш ніж вдвічі більше значення попереднього року. Така тенденція обумовлена формуванням та вдосконаленням відповідної законодавчої та нормативно-методичної бази щодо реєстрації та ліцензування суб'єктів страхового підприємництва, порядку складання та подання звітності; проведенням відповідної консультативної роботи з недопущення порушень чинного законодавства. Внаслідок цього самі суб'єкти ринку фінансових послуг стали організовувати та здійснювати свою діяльність більш ефективно, не допускаючи істотного порушення нормативних вимог. Водночас суттєве зростання показника ефективності контрольної функції свідчить про його надмірне використання, яке може слугувати підґрунтям підозр щодо хабарництва у Держфінпослуг. Адже загальновідомо, що суттєве зростання кількості виявлених порушень та прийнятих заходів впливу при одночасному зменшенні кількості перевірок є прямим шляхом до виникнення таких підозр. Такі дії з боку регулятора не можуть розцінюватися позитивно, ні з боку суб'єктів регулювання, ні з боку органів влади та саморегулювальних організацій.

Важливу роль під час оцінки дієвості механізму державного регулювання відіграють не лише рівень його активності та ефективності виконання контрольної функції, а й визначення якості впливу державного регулювання на розвиток національного страхового підприємництва.

Вважається, що якість державного регулювання на сферу страхового підприємництва необхідно інтерпретувати певним розрахунковим показником, який дозволить би оцінити її математично.

На думку здобувача, узагальнюючий показник розвитку страхового підприємництва можна подати як середнє геометричне індексу кількості суб'єктів страхового підприємництва, вартості їх активів, обсягу наданих ними послуг, вартості сформованих страхових резервів, здійснених страхових виплат.

$$P_{cn} = \sqrt[5]{I_{ck} \times I_{ak} \times I_{nn} \times I_{cp} \times I_{cv}} \quad (3)$$

де, P_{cn} - інтегральний показник рівня розвитку страхового підприємництва;

I_{cn} - індекс кількості суб'єктів страхового підприємництва;

I_{ak} - індекс вартості активів;

I_{nn} - індекс обсягу наданих послуг;

I_{cp} - індекс вартості сформованих страхових резервів;

I_{cv} - індекс здійснених валових страхових виплат.

Результати оцінки інтегрального показника рівня розвитку ринку фінансових послуг і факторів його формування наведені в табл. 5.

Таблиця 5 Значення інтегрального та інших показників, що використовується для оцінки рівня розвитку сфери страхового підприємництва України у 2006-2010 рр.*

№	Показник	Роки					Зміна 2010 року до року:			
		2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009
1	I_{cn}	1,05	1,10	1,06	0,96	1,00	0,2	-9,5	-5,7	3,7
2	I_{ak}	1,15	1,34	1,30	1,00	1,08	7,8	-26,5	-22,4	7,7
3	I_{nn}	1,08	1,30	1,33	0,85	1,13	12,9	-17,3	-20,4	27,8
4	I_{cp}	1,19	1,40	1,29	0,93	1,12	12,1	-27,9	-17,3	19,1
5	I_{cv}	1,37	1,62	1,67	0,96	0,91	-9,4	-71,5	-76,7	-4,9
6	P_{cn}	1,16	1,34	1,32	0,94	1,04	-11,9	-29,8	-27,4	10,5

*Розраховано автором на основі даних Держфінпослуг [4]

З табл. 6 спостерігається позитивна тенденція розвитку сфери страхового підприємництва за аналізований період, окрім 2009 року, в якому значення інтегрального показника становить величину, меншу 1 (0,94). Результат такого низького значення показника спричинений зменшенням усіх без винятку складових, що беруться для розрахунку інтегрального показника. У 2010 році, як і у попередньому, спостерігається низьке значення індексу валових страхових виплат, причому зменшення останнього є суттєвішим. Це підтверджує й статистика: у 2010 році страховиками було

здійснено страхових відшкодувань на суму 6104,6 млн. грн., а у 2009 році – на 6737,2 млн. грн.

ВИСНОВКИ

Отже, основним фактором посилення позитивного впливу державного регулювання на розвиток страхового підприємництва є створення належних умов для підвищення показників активності такого регулювання. Водночас, підвищення довіри споживачів до ринків фінансових послуг спростить роль та призведе до дерегулювання даних ринків.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
2. Гусев Ю. Халифы на час / Ю. Гусев // Бизнес. – 2009. - №27. – С. 29.
3. Залетов О. Страховой рынок в условиях кризиса экономики: один шаг вперед и два назад / О. Залетів // Insurance Top. - 2010. - №1(29). – С. 6-15.
4. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dfp.gov.ua>
5. Звернення ЛІСОУ до учасників страхового ринку щодо конструктивного діалогу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainsur.com/wp-content/uploads/2010/86.doc>
6. Індеси інфляції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ligazakon.ua
7. Лідерів ринку «Зелена карта» - Українській екологічній страховій компанії – заборонило продавати поліси автотривали [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/strahuvannya/novini/liderovi_rinku_zelena_karta_ukrayinskiy_ekologichniy_strahovy_kompaniyi_zaboronili_prodavati_polisi_avtotsivilki
8. Ормоцадзе М. Большинство вне игры. Солидные страховые заработки от проведения Евро-2012 освоит узкий круг приближенных к власти компаний // Деловая столица. – 2008. - 4 апреля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pro100.ua/ua/press-centre/mass-media/?view=4499>
9. Павлюченко Т. Недовольных страховщиками и кредитными союзами в 2010 году в Украине стало больше / Т. Павлюченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/11/01/26/4296>
10. Паращак О. Стратегічних інвесторів на всіх не вистачить / О. Паращук // Страхова справа. – 2007. – №2. – С. 41.
11. Підсумки діяльності страхових компаній у 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_2010.pdf
12. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні: Розпорядження держфінпослуг від 20 січня 2010 № 135-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/smi/plan_05.02.10.pdf
13. Про схвалення Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 р. №1026-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
14. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших ,ніж страхування життя» від 8 жовтня 2009 року №1099/17115/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
15. Статистика ОСЦПВВТЗ України. Офіційний сайт МТСБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mtsbu.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=26&Itemid=88
16. Стійкість фінансових ринків України та механізми її забезпечення / [О.І. Барановський, В.Г. Барановська, Є.О. Бублик та ін.]; за ред. д-ра екон. наук О.І. Барановського; НАН України; Ін-т екон. та прогност. – К., 2010.- 492 с.
17. Страховой рынок Украины в 2011 году не только достигнет докризисных объемов 2008 года, но и превысит их./ Н.Гудыма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/11/07/27/4372>
18. Страховщикам разрешили заняться убыточным бизнесом //Коммерсантъ Украина. – 2008 г. – 6 марта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insur-info.ru/press/24043/>
19. Чигир С. Волга спиткнувся об Азарова / С. Чигир [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/07/22/292596/>